

Publicerad i Fårskötsel nr 2 2017

Särskild varning för resistenta tarmparasiter

Funderar du på att importera livdjur? Tänk igen. Det uppmanar veterinär Ebba Schwan, bas för Svenska djurbönders smittskyddskontroll, SDS. Med levande djur löper man en stor risk att köpa in smitta, trots alla försiktighetsmått. Särskilt varnas för resistenta parasiter. Riskerna kan dock minskas. Från SDS är goda råd gratis.

All import av levande djur ska ske i ett "paket" av skyddande försiktighetsåtgärder, säger veterinär Ebba Schwan, bas för Svenska djurbönders smittskyddskontroll. Att följa SDS rekommendationer för utökad provtagning ger garanti för att importen gjorts med högsta möjliga säkerhet ur ett smittskyddsperspektiv.

Foto: Petter Schwan.

– Jag har full förståelse för att många raser behöver nytt blod utifrån och att det också kan vara spännande att introducera nya raser i landet, säger Ebba Schwan, men man ska vara medveten om smittriskerna, inte bara för den egna besättningen utan också för Sveriges totala djurpopulation. Det finns ett sug utomlands efter svenska smittfria djur, så nu om någonsin är det viktigt att vakta våra gränser mot allvarliga fårsjukdomar som är vanliga i andra länder. Flera av de värsta tillstånden har hos oss varit föremål för kontroll- eller utrotningsprogram, och mycket arbete har lagts ner på att bevara de svenska lantbruksdjurens goda hälsostatus.

”Grindvakter” mot importsmitta

I första ledet som grindvakter mot smitta står Jordbruksverket och, efter Sveriges inträde i EU, Svenska djurbönders smittskyddskontroll (se ruta ”Mer om SDS”).

De obligatoriska kontrollerna av importörer från EU-länder omfattar endast ett begränsat antal sjukdomar, inte många andra tillstånd som redan är så vanliga på kontinenten att man anser det onödigt att testa även för dessa för att förhindra spridning. I Sverige har vi dock tack vare både vårt isolerade läge och en envis smittskyddskontroll hittills kunnat hålla dessa sjukdomar borta. Därför rekommenderar SDS att vi bör provta utöver EUs regler för att inte riskera att vi med importdjur köper in ny smitta.

Obligatoriskt enligt EU

Mycket kortfattat innebär EU-reglerna obligatorisk provtagning (eller friförklaring genom intyg) för följande sjukdomar:

- *Brucellos* (bakterieorsakad kastning, testikelinflammation).
- *Smittsam agalakti* (bakterieorsakad mjölkstockning, *Mycoplasma agalactiae*).
- *Scrapie* (smittsam, dödlig sjukdom i centrala nervsystemet).
- *Paratuberkulos* (kronisk tarmsjukdom).
- *Blåtunga* (smittsam virussjukdom, ger bl a feber och sårig slemhinna i mun och svalg).
- *Maedi visna* (smygande virusorsakad obotlig sjukdom, ger bl a avmagring, andnöd och vinglighet).
- *Jaagsiekte* (virusorsakad lungtumör).

Som ”Sveriges grindvakt” är det Ebbas jobb att mota bort importsmitta. Det gagnar inte bara alla landets lantbruksdjur utan också i förlängningen hennes egen besättning – gotlandsfår, förstas- på gården i Katthammarsvik.

Foto: Petter Schwan.

Extra provtagning frivillig

– När Sverige gick med i EU, med dess mycket basala provtagning, kände vi oss fråntagna vår rätt att skydda våra djur, säger Ebba. Vi får inte ställa högre hälsokrav på importdjur än EU-reglerna anger. Därför gick hela landets djurnäring samman och bildade SDS för att formulera ett frivilligt, utökat kontrollprogram. Den extrakostnad den för med sig i en redan resurskrävande importaffär betalar man för ökad säkerhet. Att importera är dyrt, men så är också sjukdom.

SDS rekommenderar att importörer utöver EU-kraven låter djuren genomgå kontroll även för:

- *Paratuberkulos*. Förnyad koll utöver den obligatoriska. Sverige är fritt från paratuberkulos och har därför krav på karantän för att kunna utesluta paratuberkulossmitta. För djur som är födda i och hela livet har befunnit sig i Danmark eller Finland får karantänen ersättas av isolering i avsändarlandet. Paratuberkulosundersökningen (träckprov) är den mest tidskrävande, med en odlingstid på minst sex månader. Dispens kan sökas för att använda en analysmetod som går betydligt snabbare än odling.
- *Enzootisk abort*.
- *Border disease* (virusorsakade reproduktionsproblem, svagfödda lamm).
- *Salmonella* (bakterieinfektion med mångskiftande symtombild).
- *Tuberkulos* (bölder i lymfknutor).

Tidig kontakt med SDS kan undvika fallgropar

– SDS har alltså ingen myndighetsfunktion, endast rådgivande, men vi håller ständig koll på sjukdomsläget både här hemma och utomlands och kan helt gratis för djurägaren riskvärdera varje import utifrån exportlandets hälsoläge. Det är en service som vi mer än gärna ger. Tidig kontakt med oss kan också hjälpa importören att undvika de många fallgropar som lurar vid en import, framhåller Ebba, som utöver sitt yrkesmässiga värnande om landets djurhälsa även har ett egenintresse i att hålla sina 40 gotlandstackor på gården i Katthammarsvik friska.

Provtagning ger inga garantier

Varje import är unik. Jordbruksverkets importanvisningar (www.jordbruksverket.se) täcker inte alla detaljer som bör beaktas i varje enskilt fall avseende både djurhälsa och den logistik som styr en import (se ruta ”Mycket kortfattat ur regelverket”). Inte ens all tillgänglig provtagning kan garantera att importdjuren inte för med sig oönskade smittor. Ett stort ansvar vilar på den importerande djurägaren. Hen bör göra egna efterforskningar och ställa rätt frågor till säljaren.

Några råd:

- *Välj land och besättning med omsorg*, diskutera sjukdomsläget med SDS.
- *Begränsa antalet djur* till det absolut nödvändiga. Fler djur ökar risken för att köpa in smitta.
- *Undvik att ta in djur från flera besättningar*. Det är svårare att få en överblick över djurens hälsostatus och man riskerar att få in flera besättningsproblem samtidigt.
- *Uteslut besättningar som i sin tur importerar djur*. Ursprungsbesättningen bör heller inte ha köpt in djur från många olika besättningar under de senaste sex månaderna.
- *Importören i mottagarlandet är ansvarig för att införselkraven är uppfyllda*. Tänk på de konsekvenser som positiva provsvar kan innebära när djuren väl står i karantän. Är proverna tagna i exportlandet kan det innebära att importen inte blir av. Är proverna tagna i Sverige kan i värsta fall Jordbruksverket besluta om avlivning av djuren.

Mer om SDS

Svenska djurbönders smittskyddskontroll, SDS, bildades i samband med Sveriges inträde i EU 1995. SDS kompletterar Jordbruksverkets krav vid import. SDS krav är juridiskt frivilliga att följa men krävs i andra sammanhang, till exempel för att få leverera djur till slakt vid de större slakterierna. Vissa försäkringsbolag stipulerar också att importörer skall följa SDS krav för att få försäkra sina djur.

SDS drivs av Gård & Djurhälsan med stöd av bl. a. mjölknäringen, slakteribranschen, LRF, Sveriges Grisföretagare, Svenska Fåravelsförbundet och Sveriges Nötköttsproducenter.
Chef: veterinär Ebba Schwan, Romakloster (ebba.schwan@gardochdjurhalsan.se)
Tel: 0498-28 39 82.

SDS bevakar sjukdomssituationen i omvärlden och deltar vid möten med myndigheter, expertinstanser och näringen för att försvara intressefrågor som kan påverka Sveriges sjukdomsläge.

SDS kompetens och rådgivning vid importer står till enskilda importörers förfogande. Servicen är gratis. Besättningar vars importdjur genomgått den av SDS rekommenderade utökade provtagningen får detta dokumenterat, ett "godkänt av SDS-status".

Ställ rätt frågor

Ställ samma frågor till säljaren utomlands som du ställer när du köper livdjur hemma. T ex:

- *Fråga efter vaccinationsrutiner* i säljarbesättningen (använda vaccin, tidpunkt för vaccinering). Det ger en bild över sjukdomsproblematiken både i besättningen och i dess närområde.
- *Avmaskningsrutinerna är viktiga*. Resistent parasiter är ett vanligt problem utomlands och kan slå ut en hel besättning. Fråga efter resultaten av träckprovskontroller. Att få in parasiter som är motståndskraftiga mot avmaskningsmedel är kanske den största risken man löper vid import av livdjur.
- *Vilka bekämpningsprogram* är besättningen ansluten till och vilken är dess status i programmen?
- Största orsaken till *utslagning* av djur?
- *Snittålder* hos tackorna?
- *Abortprocent*?
- *Lammdödlighet*?
- *Klövhälsa*?

Resistent tarmparasiter den största faran

Frågväs bör också den vara som står inför köp från svenska besättningar som i sin tur har importerat djur.

– Vi kommer troligtvis att framöver ha en del livdjur på marknaden som är, eller stammar från, importer, säger Ebba. Att försäkra sig om att säljaren vid sin import följt SDS-rekommendationerna, och kan visa papper på det, ger bevis för att importerna gjorts med högsta möjliga säkerhet ur ett smittskyddsperspektiv. Särskilt viktigt är att fråga efter vilka kontroller som gjorts för att säkerställa att djuren inte fört med sig resistent tarmparasiter. Det kan inte nog poängteras.

Sjukdom kostar pengar

– Jag vill inte måla fan på väggen, säger Ebba. Naturligtvis kan det gå bra att ta in levande djur, men man ska vara medveten om riskerna för ny smitta. Ju fler importer som sker, desto mer sannolikt är det att nya sjukdomar introduceras, trots provtagning. Inga prover ger hundra procents säkerhet. Dessutom finns det en hel del tillstånd för vilka provtagning antingen inte finns att tillgå eller där analysresultaten är svåra att tolka. Förr eller senare kommer vi inte att kunna hålla emot. Då får vi förstås hantera detta veterinärt, som man gör i andra länder, men vi har förlorat det bästa vi har: en djurhållning med god djurhälsa, hög produktivitet, låg antibiotikaförbrukning och god effekt av avmaskningsmedel.

– Dessutom har vi gjort oss av med ett annat stort trumfkort: möjligheten att erbjuda smittfria djur till export. Det är roligt att det nu finns en efterfrågan utomlands för svenska djur, men det är trots allt på hemmaplan som vi själva har mest nytta och glädje av våra besättnings höga hälsostatus.

Semin och embryon säkrare

Ebba ger en eloge till dem som i stället kämpar med importsemin och, nu allt oftare, importerar embryon. De metoderna är betydligt säkrare ur smittskyddssynpunkt. Ett genetiskt framsteg tar ut sig om man samtidigt importerar en sjukdom. Sjukdom kostar pengar i form av ökad dödlighet och sämre produktionsresultat.

Kristina Räf

Mycket kortfattat ur regelverket

Ett axplock ur regelverket:

- Införsel får ske från länder inom EU och länder utanför EU ("tredje länder") som är godkända för import till EU.
- Vid extremt smittsamma sjukdomar (t ex utbrott av blåtunga eller mul- och klövsjuka) kan smittläget och regelverket, och därmed möjligheten att importera djuren, ändras med mycket kort varsel.
- Djurägaren står för alla kostnader (bl a veterinärer, karantän, provtagningar, eventuell genotypning).
- Om karantän krävs ska lokalen vara godkänd av Jordbruksverket (skriftligt beslut) innan djuren anländer. För att en fastighet ska bli godkänd som karantän måste den uppfylla specifika krav på smitt- och djurskydd. I vissa fall kan ett karantänsarrangemang i avsändarlandet godkännas.
- Transporten (godkänd transportör) ska medföra en färdjournal om transporttiden är längre än åtta timmar.